

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

Офіс Генерального прокурора
(до відома)

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України
«Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції

проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, виявлено порушення прав людини на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності державної установи «Чортківська установа виконання покарань (№ 26)» (далі – УВП, Установа), у якій на час відвідування НППМ утримувались 259 осіб.

Під час здійснення 9 травня 2023 року відвідування УВП, як місця несвободи, встановлено порушення вимог абзацу 11 частини 2 статті 8 Закону України «Про попереднє ув'язнення» (далі – Закон), а саме утримування осіб, які є засудженими разом із особами, які перебувають під вартою.

Зокрема у камері № 27 відбували покарання Р., який 09.06.2022 був засуджений Тернопільським міським судом Тернопільської області за частиною 2 статті 307, частиною 3 статті 307 Кримінального Кодексу України до 9 років позбавлення волі та С., який 01.12.2022 був засуджений Колегією суддів Збаразького районного суду Тернопільської області за частиною 1 статті 115 Кримінального Кодексу України до 14 років позбавлення волі, утримувалися спільно із особами, взятими під варту Г., С., Ш., та Г.

Частинами 1 та 2 статті 11 Закону передбачено, що особам, взятим під варту, забезпечуються належні побутові умови.

Норма площі в камері для одного ув'язненого не може бути менше 2,5 м².

Водночас, у день відвідування УВП в камерному приміщенні № 28 утримувалось 6 осіб, при тому, що загальна площа цього камерного приміщення складала 13 м², тобто 2,1 м² на одного ув'язненого.

Довідково: замірювання площі у камерних приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого далекоміру «Bosch PLR 25».

Також порушення норм площі встановлено у камерних приміщеннях № 20, 24, 44, 64, 65, 66, 67, 68-а, 71 та 72.

Така ситуація потребує негайного виправлення, оскільки виступає приводом до подання чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини.

Так, у справах «Яковенко проти України» (Yakovenko v. Ukraine) (заява № 15825/06 від 26.04.2006) та «Кулік проти України» (Kulik v. Ukraine) (заява № 34515/04 від 04.09.2004), заявники скаржилися на неналежні умови утримування в місцях несвободи, а саме недостача площі у камерних приміщеннях.

За цих підстав Європейський суд з прав людини постановив, що у зв'язку з матеріально-побутовими умовами порушено статтю 3 Конвенції та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

Також групою НПМ встановлено записи у «Журналі обліку часу поміщення та терміну перебування в приміщенні збірного відділення ув'язнених та засуджених, які прибули в державну установу «Чортківська установа виконання покарань (№ 26)», згідно з якими 5 осіб, стосовно яких інформацію внесено 21.02.2022 за порядковим номером 63, перебували в збірному відділенні більше двох годин, що є порушенням вимог розділу II глави 2 пункту 10 Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 (далі – ПВР СІЗО).

Ідентифікувати даних осіб не вбачається можливим з огляду на те, що надана для вивчення документація збірного відділення не відповідає вимогам додатку 7 до ПВР СІЗО (пункт 14 глави 2 розділу II), зокрема в ній відсутня інформація про прізвище, ім'я та по-батькові ув'язненого (і) (засудженого (ї)) та номер приміщення збірного відділення, у якому трималася особа.

Слід зазначити, в ході попереднього відвідування Установи групою НПМ керівництву УВП наголошувалося на необхідності недопущення таких випадків у діяльності Установи.

Матеріально-побутове забезпечення деяких засуджених та ув'язнених не відповідає вимогам статті 11 Закону України «Про попереднє ув'язнення», правил 19, 20, 21 Європейських пенітенціарних правил (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць) (далі – ЄПП) та правил ПВР СІЗО.

Так, при відвідуванні камерних приміщень Установи встановлено, що умови перебування у них не відповідають правилам санітарії та гігієни.

Ліжка у деяких камерних приміщеннях розташовані впритул одне до одного, що не забезпечує засудженим та ув'язненим особистого простору, що передбачено правилом 18.1 ЄПП.

У порушення вимог пункту 8.13.5 Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення слідчого ізолятора, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5 (далі – Норми забезпечення), камерні приміщення сектору для тримання осіб, засуджених до довічного позбавлення волі не забезпечені бачками з питною водою, тому останні змушені вживати воду з централізованого водогону.

У приміщеннях для тимчасового перебування осіб збірного відділення відсутні баки для питної води, настінні полиці, гачки та гумові килимки, що є порушенням вимог Норм забезпечення.

Санвузли у камерних приміщеннях збірного відділення не обладнанні дзерцятами, що не дозволяє усамітнитись та порушує правило 19.3 ЄПП.

Окрім цього, у порушення вимог пункту 6 Норм забезпечення, камерному приміщенні № 1 збірного відділення у наявності лише пісуар, який позбавляє можливості справляти природні фізіологічні потреби не тільки жінок, а й чоловіків.

Прогулянкові дворики № 1, 2, 6 та 7 вкриті пліснявою та потребують проведення поточних ремонтних робіт.

Лазне-пральне обслуговування засуджених здійснюється із порушенням вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про ЛПО).

Так, у приміщенні лазні Установи відсутня припливно-витяжна система вентиляції, яка повинна забезпечувати повітрообмін у приміщеннях, відповідно до пункту 2.10 Положення про ЛПО, а також у лазні не дотримується правило 19.3 ЄПП через відсутність душових перегородок та шторок, що не дозволяє усамітнитись під час прийняття душу.

Також, у приміщенні пральні брудні та чисті речі накопичуються та зберігаються разом на стелажі, який не містять написів «Чиста білизна» чи «Брудна білизна», що є порушенням пункту 3.17.1 Положення про ЛПО.

Всупереч вимог частини 4 статті 32 Кодексу цивільного захисту України та «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту» затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579, в Установі відсутнє повноцінне укриття для захисту в особливий період. Для укриття використовуються приміщення кімнат для проведення тривалих побачень та складські приміщення.

Таким чином, ув'язнені та засуджені, які утримуються в УВП разом із персоналом, піддаються щоденному реальному ризику для життя та здоров'я, залишаючись незахищеними під час повітряної тривоги, обумовленої актами військової агресії рф проти України.

Під час проведення конфіденційного спілкування до групи НПМ зверталися переважно особи, засуджені до довічного позбавлення волі, які скаржилися на бездіяльність медичних працівників та ігнорування виказаних ними скарг на здоров'я, зокрема на те, що вони тривалий час не можуть потрапити на прийом до медичних працівників.

Зазначене свідчить про неналежну взаємодію медичних працівників Чортківської міської медичної частини №26 філії державної установи «Центру охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби» у Тернопільській області та працівників Установи, що не забезпечує надання вчасної та якісної медичної допомоги утримуваним особам.

У деяких камерних приміщеннях УВП встановлено наявність непрацюючих або відсутність телевізорів, користування якими передбачено розділом I глави 4 пункту 1 ПВР СІЗО.

Також у деяких камерних приміщеннях відсутня наочна інформація (відсутні розпорядок дня, пам'ятки про права та обов'язки ув'язнених тощо).

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу Установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 року №228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання

і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених порушень, зокрема:

1.1. Забезпечити дотримання встановленої норми площі з розрахунку на одного ув'язненого згідно вимогам статті 11 Закону, правила 10 Мінімальних стандартних правил поведінки з в'язнями та пункту 18.1 ЄПП;

1.2. Забезпечити дотримання статті 8 Закону, щодо утримування засуджених окремо від осіб, які перебувають під вартою в камерних приміщеннях;

1.3. Забезпечити ведення «Журналу обліку часу поміщення та терміну перебування в приміщенні збірного відділення ув'язнених та засуджених, які прибули в державну установу «Чортківська установа виконання покарань (№ 26)» у відповідність до додатку 7 до ПВР СІЗО;

1.4. Забезпечити дотримання вимоги розділу II глави 2 пункту 10 ПВР СІЗО, щодо недопущення утримування ув'язнених та засуджених в приміщенні збірного відділення більше двох годин;

1.5. Привести побутові умови ув'язнених та засуджених у відповідність вимогам статті 11 Закону, правил 19, 20, 21 ЄПП та ПВР СІЗО. Зокрема, провести поточні ремонтні роботи у камерних приміщеннях Установи, збірного відділення, приміщеннях лазні, пральні та прогулянкових двориках;

1.6. Забезпечити дотримання прав ув'язнених та засуджених на приватність та особистий простір, що передбачено правилом 18.1 ЄПП;

1.7. Обладнати укриття для захисту в особливий період відповідно до Кодексу цивільного захисту України;

1.8. Забезпечити належну взаємодію медичних працівників та працівників УВП, щодо надання вчасної та якісної медичної допомоги утримуваним особам;

1.9. Обладнати камерні приміщення телевізорами та наочною інформацією (розпорядок дня, пам'ятки про права та обов'язки ув'язнених тощо) що є порушення розділу I глави 4 пункту 1 ПВР СІЗО.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Чортківська установа виконання покарань № 26» на 11 арк. в 1 прим.

Уповноважений

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ